

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. balandžio 28 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė) ir Algirdo Taminsko,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės akcinės bendrovės „Lietuvos draudimas“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 18 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus ieškinį atsakovei akcinei bendrovei „Lietuvos draudimas“ dėl žalos atlyginimo priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių valstybinio socialinio draudimo įstaigos, išmokėjusios nukentėjusiajam vienkartinę draudimo išmoką apdraustajam mirus, regreso teisės į žalą padariusį asmenį (jo civilinę atsakomybę apdraudusį draudiką) apimtį, draudiko pareigą išmokėti draudimo išmoką nukentėjusiam asmeniui ir nukentėjusio asmens įtraukimą kaip trečiojo asmens, nepareiškančio savarankiškų reikalavimų, į bylą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė teismo priteisti iš atsakovės 48 522 Eur žalos atlyginimo.
3. Ieškovas nurodė, kad R. U. 2018 m. birželio 14 d. įvykusį mirtiną nelaimingą atsitikimą pakeliui iš darbo pripažino draudžiamuoju įvykiu (žr. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus (toliau – ir VSDFV Klaipėdos skyrius) 2018 m. rugpjūčio 29 d. sprendimą Nr. VPA_SP5-3853). Ieškovas išmokėjo žuvusio R. U. sutuoktinei S. U. ir tėvui J. U. po 24 261 Eur vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus (žr. VSDFV Klaipėdos skyriaus 2018 m. lapkričio 29 d. sprendimus Nr. VPA_SP5-5317 ir Nr. VPA_SP5-5318). Ieškovo nuomone, šiuo atveju yra visos sąlygos taikyti civilinę atsakomybę – 2018 m. birželio 14 d. įvykusio eismo įvykio kaltininku pripažintas P. J.. Dėl šių P. J. neteisėtų veiksmų žuvo R. U.. Dėl R. U. mirties jo tėvui ir sutuoktinei VSDFV Klaipėdos skyrius išmokėjo po 24 261 Eur išmokos, iš viso 48 522 Eur. Taigi VSDFV Klaipėdos skyrius įgijo 48 522 Eur reikalavimo teisę į žalą padariusio P. J. civilinę atsakomybę apdraudusią atsakovę (Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo (toliau – ir NADPLSDĮ) 19 straipsnio 10 dalis, 31 straipsnis, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.290 straipsnio 1, 3 dalys).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. rugpjūčio 14 d. sprendimu tenkino dalį ieškinio – priteisė ieškovui iš atsakovės 5231,47 Eur žalos atlyginimo.
5. Teismas nurodė, kad 2018 m. birželio 14 d. (duomenys neskelbtini) P. J., vairuodamas automobilį „Audi A4 Avant“, valst. Nr. (duomenys neskelbtini) elgdamas neatsargiai, nesilaikydamas visų būtinų atsargumo priemonių tam, kad nesukeltų pavojaus eismo dalyvių ir kitų asmenų saugumui, dešinės pusės ratais užvažiavo ant žvyruoto kelkraščio, dėl to nesuvaldė automobilio, išvažiavo į priešingos krypties eismo juostą ir susidūrė su R. U. vairuojamu automobiliu „Volvo V40“. Eismo įvykio metu žuvo automobilio „Volvo V40“ vairuotojas R. U. ir buvo sužalotas šio automobilio keleivis V. R.. Eismo įvykio kaltininku pripažintas P. J., kurio civilinė atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymą (toliau – ir TPVCAPDĮ) buvo drausta AB „Lietuvos draudimas“. Ieškovas R. U. 2018 m. birželio 14 d. įvykusį mirtiną nelaimingą atsitikimą pakeliui iš darbo pripažino draudžiamuoju įvykiu (VSDFV Klaipėdos skyriaus 2018 m. rugpjūčio 29 d. sprendimas Nr. VPA_SP5-3853), žuvusio R. U. sutuoktinei S. U. ir tėvui J. U. išmokėjo po 24 261 Eur vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus (VSDFV Klaipėdos skyriaus 2018 m. lapkričio 29 d. sprendimai Nr. VPA_SP5-5317 ir Nr. VPA_SP5-5318). Be to, atsakovė iki 2018 m. spalio 30 d. tiesiogiai žuvusiojo sutuoktinei S. U. atlygino turtingą žalą, kuri jai priklausytų iki 2020 m. rugsėjo 30 d., t. y. iki žuvusiojo pensijos.
6. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo teisiniai santykiai priskirtini viešosios teisės reglamentavimo sričiai, šių teisinių santykių dalyvių (apdraustųjų, draudėjų, socialinio draudimo įstaigų) teisės ir pareigos nėra grindžiamos šių asmenų laisvanoriškai priimtais įsipareigojimais, o remiasi imperatyviu teisiniu reguliavimu, kurio asmenys negali nesilaikyti. Pareiga mokėti išmokas valstybinio socialinio draudimo įstaigai kyla ne vien dėl to, kad įvyko nelaimingas atsitikimas, bet ir dėl to, kad remiantis NADPLSDĮ nuostatomis toks įvykis kvalifikuojamas kaip draudžiamasis ir įvykus tokiame įvykiui teisės aktai valstybinio socialinio draudimo įstaigai nustato pareigą mokėti tam tikro dydžio socialinio draudimo išmokas. Nei žalą padaręs asmuo, nei jo civilinės atsakomybės draudikas nėra šių socialinio draudimo teisinių santykių dalyviai. Pastarieji asmenys dėl žalos padarymo fakto tampa žalos atlyginimo teisinių santykių dalyviais. Šie teisiniai santykiai reglamentuojami privatinės teisės normomis.
7. Teismas, remdamasis CK 6.245–6.255 straipsniais, 6.290 straipsnio 1 dalimi, NADPLSDĮ 31 straipsniu, TPVCAPDĮ 19 straipsnio 10, 16 dalimis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 23 nutarimu Nr. 795 patvirtintų Eismo įvykio metu padarytos žalos nustatymo ir draudimo išmokos mokėjimo taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 55 punktu, konstatavo, kad atsakovė neįvertino žuvusiojo sutuoktinei ieškovo išmokėtos išmokos, kuri, remiantis kasacine teismo praktika, įstatymų leidėjo laikoma kompensuojančia negautas pajamas, ir

išmokėjo draudimo išmoką, nesilaikydama [CK 6.290 straipsnio](#) 1 dalies ir Taisyklių 55 punkto nuostatų. Aplinkybė, kad atsakovė jau išmokėjo žuvusiojo sutuoktinei tam tikro dydžio draudimo išmoką, nepaneigia, kad VSDFV Klaipėdos skyriaus išmokėta vienkartinė draudimo išmoka apdraustajam mirus atlieka turitinės žalos kompensavimo funkciją, kaip ir nepaneigia ieškovo regreso reikalavimo teisės.

8. Nors ieškovas laikosi pozicijos, kad pagal NADPLSD 2 straipsnio 1 dalį socialinio draudimo paskirtis – kompensuoti dėl draudžiamųjų įvykių negautas pajamas, kurios pagal [CK 6.249 straipsnio](#) 1 dalį patenka į žalos apibrėžimą, tačiau teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad šių normų pažodinis aiškinimas nėra taikomas tiesiogiai ir besąlygiškai. Be nuostolių kompensavimo funkcijos, vienkartinė draudimo išmoka, kurią išmoka žuvusiajam mirus, VSDF atlieka ir kitą funkciją – valstybės socialinės politikos (apsaugos). Šis valstybės įsipareigojimas nereiškia, kad, valstybei išmokėjus šias išmokas, valstybinės institucijos įgauna absoliučią jų susigrąžinimo teisę. Valstybės pareigos teikti socialinę paramą perkėlimas žala padariusiam asmeniui neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos 52 straipsnio nuostatų, taip pat proporcingumo principo, kadangi žala padaręs asmuo tokiu atveju privalėtų atlyginti daugiau žalos, nei realiai jos padarė. Kai socialinio draudimo įstaigos išmoka išmokas sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atveju, jos, remiantis [CK 6.290 straipsnio](#) 3 dalimi ir NADPLSD 31 straipsniu, įgyja regreso teisę į žalą padariusį asmenį, tačiau tik tiek, kiek jų išmokėtos išmokos skirtos apdraustojo (jo šeimos narių) patirtai žalai kompensuoti (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutarimas).
9. Pagal TPVCAPDĮ 15 straipsnio 5 dalį žala, atsiradusi dėl gyvybės atėmimo, yra laidojimo ir su tuo susijusios išlaidos bei išlaidos žalos atlyginimui dėl maitintojo netekimo. Asmenims, turintiems teisę į žalos atlyginimą netekus maitintojo, atlyginama ta mirusiojo pajamų dalis, kurią jie gavo ar turėjo teisę gauti mirusiajam esant gyvam. Pagal TPVCAPDĮ 15 straipsnio 6 dalį, asmeniui padarytos žalos dydį nustato atsakingas draudikas arba – šio įstatymo 17 straipsnyje nurodytais atvejais – Biuras, vadovaudamasis dokumentais, įrodančiais padarytos žalos aplinkybes, faktą ir dydį, ir medicininės apžiūros pažymomis.
10. Žuvusiojo sutuoktinė S. U., laikydamosi TPVCAPDĮ nustatytos pretenzijos pateikimo tvarkos, 2018 m. liepos 16 d. pateikė reikalavimą draudikei AB „Lietuvos draudimas“ dėl žalos, įskaitant ir negautas pajamas, atlyginimo. Draudikė dėl šios žalos atlyginimo dalies atliko žalos administravimą, kuris buvo tiriamas pagal *lex specialis* (specialus įstatymas) nuostatas, veiksmus ir tiesiogiai žuvusiojo sutuoktinei atlygino jos netektas pajamas dėl vyro netekimo. Draudikė nustatė, kad žuvusiojo grynosios pajamos sudarė 775,81 Eur. Skaiciavimui imtas 12 mėn. laikotarpis iki įvykio (nuo 2017 m. birželio 1 d. iki 2018 m. gegužės 31 d.), per kurį žuvusysis uždirbo 9309,77 Eur (9309,77 : 12 mėn.). S. U. uždirbo 417,45 Eur per mėnesį (analogiška skaičiavimo tvarka). Taigi bendros šeimos pajamos sudarė 1193,26 Eur. Žuvusiojo sutuoktinei priklauso pusė visų šeimos pajamų – 596,63 Eur (1193,26 : 2). Skirtumas nuo žuvusiojo sutuoktinės gautų pajamų yra 179,18 Eur (596,63 – 417,45), o tai ir laikytina šiuo atveju žuvusiojo sutuoktinės prarastomis pajamomis kas mėnesį. Taigi, S. U. pajamos buvo mažesnės, o skirtumas sudarė 358,36 Eur (775,81 – 417,45). Atsižvelgus į sutuoktinių pareigą išlaikyti vienas kitą bei turto lygių dalių prezumpciją, nustatyta, kad žuvusysis galėjo teikti 179,18 Eur išlaikymą sutuoktinei. Draudikė apskaičiavo, kad tokio dydžio išmoka kas mėnesį priklausytų iki 2020 m. rugsėjo 30 d., t. y. iki žuvusiojo pensijos (64 metų). Vėliau išmoka būtų perskaiciuota pagal galimą pensijos dydį, taip pat vertinant sutuoktinės realiai gaunamą pensiją, kitas pajamas ar išmokas. Žuvusiojo sutuoktinei paprašius, mokėjimai iki pensijos išmokėti iš karto, o ne periodiniais mokėjimais. S. U., atsižvelgiant į jos prašymą, išmokėtas visas negautų pajamų atlyginimas iki vyro pensijos, o šis draudikės sprendimas nebuvo skundžiamas ar kitaip ginčijamas.
11. Atmetinas ieškovo argumentas, kad atsakovė, apskaičiuodama nukentėjusiajai padarytos žalos dydį, neteisėtai žuvusiojo sutuoktinio pajamas sumažino mokėtina mokesčių suma. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje praktikoje nurodyta, kad apskaičiuojant, kokią žalą patyrė apdraustojis sutuoktinis dėl jo mirties, turėtų būti imama atitinkama apdraustojo pajamų dalis, atskaicius mokesčius (civiline byla [Nr. 3K-3-682-248/2015](#)). Ieškovas, kritikuodamas atsakovės apskaičiavimą, be pagrindo gautinas žuvusio sutuoktinio pajamas skaičiavo už 9-erius metus (108 mėnesius) pagal statistinę vidutinę gyvenimo trukmę, neįvertinęs, kad žuvusiojo pajamos jo mirties dieną neatitiks pensijos dydžio, kuri turėtų būti pradėta skaičiuoti po trejų metų (27,5 mėnesio). Dėl nurodytų aplinkybių ieškovo apskaičiuota 52 284,42 Eur dėl sutuoktinio mirties S. U. patirta žala laikytina nepagrįsta.
12. Teismas nurodė, kad įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė leidžia priimti sprendimą ieškovo naudai tais atvejais, kai atsakovė neteikia patikimų argumentų ir įrodymų, ginčydamą nukentėjusiojo patirtos žalos dydį. Atsakovė, teigianti, kad išmokėtos socialinio draudimo išmokos viršija nukentėjusiojo realiai patirtą žalą, turi tai įrodyti.
13. Atsakovė pateikė detalų S. U. patirtos žalos skaičiavimą pagal surinktus įrodymus, atliktą žalos administravimo metu, kuris atitinka Taisyklių reikalavimus. Atsakovės išmokėta draudimo išmoka S. U. po 179,18 Eur, iki žuvusysis būtų sulaukęs 64 metų ir išėjęs į pensiją, apskaičiuota teisingai. Vadovaujantis Taisyklių 55 punktu, pagal kurį į atlygintinos žalos dydį įskaitomos socialinio draudimo išmokos, ligos pašalpos, netekto darbingumo pensijos ar kompensacijos, mokamos pagal teisės aktus dėl eismo įvykio metu patirto sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo, ir laidojimo pašalpos, ieškovui iš atsakovės priteistina 304 Eur žalos atlyginimo dėl išmokėtos laidojimo pašalpos ir 4927,47 Eur žalos atlyginimo dėl žuvusiojo apdraustojo sutuoktinės S. U. iki 2020 m. rugsėjo 30 d. patirtos turitinės žalos, iš viso 5231,47 Eur.
14. Atsakovė dar nėra išmokėjusi visos S. U. priklausančios draudimo išmokos, nes dėl objektyvių priežasčių nėra galimybės vienu metu nustatyti viso žalos dydžio, o tai iš esmės taip pat atitinka Taisyklių nuostatas. Teismas nurodė, kad neturi galimybės nustatyti po 2020 m. rugsėjo 30 d. apskaičiuotino žalos dydžio, į kurį ieškovas turi regreso teisę, nes nė viena iš šalių jokių įrodymų šiuo klausimu neteikė ir, matyt, dėl objektyvių priežasčių negalėjo jų pateikti. Ieškovas įgis regreso teisę reikalauti iš atsakovės kompensuoti žalą, kuri bus apskaičiuota S. U. po 2020 m. rugsėjo 30 d. pagal atitinkamai pateiktus įrodymus.
15. Ieškovas nepateikė teismui įrodymų, kad sūnus prisidėjo prie tėvo išlaikymo. Žuvusiojo tėvas J. U., skirtingai nei žuvusiojo sutuoktinė, nesikreipė tiesiogiai į draudikę dėl negautų pajamų atlyginimo. Draudikės žiniomis, toks reikalavimas nebuvo pateiktas ir baudžiamojoje byloje. 2019 m. birželio 7 d. pažyma Nr. KA_PZ1E-4858 apie asmens valstybinį socialinį draudimą, pagal kurią J. U. pajamų, kurios būtų draudžiamos socialiniu draudimu, negavo, ieškovo 2019 m. birželio 7 d. pažyma Nr. KA_PZ1E-4860 apie asmeniui išmokėtas išmokas, pagal kurią J. U. 2018 m. buvo mokama 237,91 Eur senatvės pensija (2019 m. perskaiciuota senatvės pensija – 256,08 Eur) ir valstybinė 23,20 Eur našlių pensija, bei argumentai, jog žuvusiojo tėvas yra itin garbingo amžiaus (gim. 1929 m.) ir jau pergyvenęs vidutinę vyrų gyvenamąją trukmę, buvo pakankamas pagrindas atsakovei paneigti duomenų apie apskaičiuotą ir išmokėtam draudimo išmokas tinkamumą bei atitinkamai pagrįsti reikšmingą neatitikiną tarp socialinio draudimo išmokų ir galinai asmens patirtos žalos apdraustojo tėvo J. U. patirtai žalai nustatyti. Tokiu atveju konkretų žalos dydį turi įrodyti ieškovas. Tačiau ieškovas, reikalavimo pagrįstumą grindęs argumentu, kad socialinis draudimas įstatymo nustatytais atvejais kompensuoja dėl draudžiamųjų įvykių negautas pajamas, kurios ir sudaro įskaitytos žalos dydį, neteikė jokių kitų įrodymų, kurie pagrįstų realų apdraustojo tėvo J. U. patirtos žalos dydį, jeigu tokia žala apskritai buvo patirta. Dėl to teismas nusprendė atmesti ieškinio dalį dėl J. U. išmokėtos 24 261 Eur draudimo išmokos priteisimo iš atsakovės.
16. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal šalių apeliacinius skundus, 2020 m. birželio 18 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 14 d. sprendimą.
17. Kolegija nurodė, kad transporto priemonės valdytojo P. J. civilinė atsakomybė įvykio dieną buvo apdrausta AB „Lietuvos draudimas“ pagal TPVCAPDĮ nuostatas. Žuvusiojo sutuoktinė S. U. 2018 m. liepos 9 d. kreipėsi į AB „Lietuvos draudimas“ su prašymu dėl žalos atlyginimo: 25 000 Eur netektų pajamų, 65 000 Eur neturtinės žalos, 2500 Eur laidojimo ir 2500 Eur kapavietės sutvarkymo išlaidų. Draudikė atliko žalos administravimo veiksmus, nustatė periodinių išmokų dydį ir žuvusiojo sutuoktinei atlygino 4927 Eur negautų pajamų dėl vyro netekimo nuo 2018 m. birželio 14 d. iki 2020 m. rugsėjo 30 d. Žuvusiojo sutuoktinė ir tėvas kreipėsi į ieškovo su 2019 m. rugsėjo 7 d. prašymu dėl vienkartinės draudimo išmokos išmokėjimo. Ieškovas 2018 m. rugpjūčio 29 d. sprendimu Nr. VPA_SP5-3853 eismo įvykį, kurio metu žuvo R. U., pripažino draudžiamuoju įvykiu ir VSDFV Klaipėdos skyriaus 2018 m. lapkričio 29 d. sprendimų Nr. VPA_SP5-5317 ir Nr. VPA_SP5-5318 pagrindu mirusiojo apdraustojo R. U. sutuoktinei S. U. ir tėvui J. U. paskyrė bei 2018 m. gruodžio 3 d. išmokėjo lygionis

dalimis 48 522 Eur (po 24 261 Eur) vienkartinę socialinio draudimo išmoką.

18. Kolegija nurodė, kad, kaip teigė atsakovė, gavusi žuvusiojo sutuoktinės prašymą dėl draudimo išmokos išmokėjimo, negalėjo laukti, kol pastaroji arba kiti žuvusiojo šeimos nariai pasinaudos teise kreiptis į VSDFV dėl socialinio draudimo išmokų išmokėjimo ir ieškovas išspręs gautą prašymą. Ieškovas nurodė, kad pagal susiklosčiusią praktiką tiek AB „Lietuvos draudimas“, tiek kitos draudimo bendrovės kreipiasi į VSDFV teritorinius skyrius su prašymu pateikti informaciją apie paskirtas ir išmokėtas išmokas, jų dydžius. Jei VSDFV teritoriniskyrus paklausimo gavimo dieną neturi duomenų apie paskirtas išmokas, pvz., dėl to, kad išmokos dar nepaskirtos, draudimo bendrovės apie tai informuojamos, vėliau draudimo bendrovės pakartotinai kreipiasi į VSDFV teritorinį skyrių dėl informacijos apie paskirtas išmokas gavimo. Byloje nėra duomenų, kad draudikė kreipėsi į VSDFV dėl informacijos apie žuvusiojo artimųjų asmenų (nukentėjusiųjų) pateiktus prašymus dėl socialinio draudimo išmokų gavimo ir jiems paskirtų išmokų (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 178 straipsnis).
19. [CK 6.288 straipsnio](#) 3 dalyje yra įtvirtinti du su nukentėjusio asmens suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu bei su gyvybės atėmimu susijusios žalos atlyginimo mokėjimo būdai: 1) periodinėmis išmokomis arba 2) visos žalos dydžio vienkartinė išmoka. Minėti žalos atlyginimo būdai, priklausomai nuo to, kuris iš jų taikomas, lemia skirtingų vertinamųjų kriterijų pasirinkimą, atliekant žalos atlyginimo skaičiavimą. NADPLSDĮ (galiojusio nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2018 m. spalio 1 d.) 27 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad apdraustajam asmeniui mirus dėl nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba ūmios profesinės ligos, pripažintų draudžiamaisiais įvykiais, mirusiojo šeimai išmokama vienkartinė draudimo išmoka, lygi vidutinio šalies darbo užmokesčio (D), galiojusio mirties dėl nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba ūmios profesinės ligos mėnesį, 60 dydžių. Ši išmoka lygiomis dalimis išmokama kiekvienam mirusiojo šeimos nariui. Nagrinėjamu atveju mirusiojo šeimos nariais laikomi žuvusiojo sutuoktinė ir tėvas (NADPLSDĮ 27 straipsnio 2 dalis). Iš VSDFV Klaipėdos skyriaus rašto „Duomenų apie vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam asmeniui mirus apskaičiavimą“ nustatyta, kad išmokai apskaičiuoti ieškovas taikė 2018 metų vidutinį šalies darbo užmokesčių (D) 808,70 Eur, galiojusį mirties dieną (2018 m. birželio 14 d.), ir vienkartinę išmoką žuvusiojo apdraustojai šeimos nariams (sutuoktinei ir tėvui) apskaičiavo taip: $808,70 \text{ Eur (D)} \times 60 = 48\,522 \text{ Eur} : 2 \text{ šeimos nariai} = 24\,261 \text{ Eur} \times 2 = 48\,522 \text{ Eur}$ (NADPLSDĮ 27 straipsnio 1 dalis).
20. Atsakovė AB „Lietuvos draudimas“, skaičiuodama žuvusiojo sutuoktinei draudimo išmokos dydį, žuvusiojo negautas pajamas apskaičiavo taip: žuvusiojo asmens grynosios pajamos sudarė 775,81 Eur per mėnesį, žuvusiojo sutuoktinės pajamos buvo 417,45 Eur per mėnesį; bendros šeimos pajamos sudarė 1193,26 Eur ($775,81 + 417,45$), o vienam šeimos nariui – 596,63 Eur ($1193,26 : 2$). Draudikė nusprendė, kad, žuvus S. U. sutuoktiniui, jos mėnesinės pajamos sumažėjo nuo 596,63 Eur iki 417,45 Eur per mėnesį, todėl žuvusiojo sutuoktinė neteko 179,18 Eur per mėnesį ($596,63 - 417,45$). Kadangi žuvusiojo sutuoktinė prašė draudikės išmokėti draudimo išmoką ne periodiniais mokėjimais, o viena išmoka, atsakovė apskaičiavo, kad laikotarpis nuo R. U. žuvimo datos (2018 m. birželio 14 d.), iki jam sukaktų 64 metų pensijos amžius (2020 m. rugsėjo 30 d.), sudaro 27,5 mėnesio, todėl išmokėjo S. U. 4927,47 Eur ($179,18 \times 27,5$) vienkartinę išmoką netekus maitintojo laikotarpiu nuo 2018 m. birželio 14 d. iki 2020 m. rugsėjo 30 d.
21. Ieškovas VSDFV Klaipėdos skyrius žuvusio asmens negautas pajamas apskaičiavo taip: žuvusio asmens pajamos sudarė 968,23 Eur per mėnesį, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vidurio ir vakarų Lietuvos regiono vyrų vidutinė gyvenimo trukmė ginčo metu buvo 70,62 metų; žuvimo dieną R. U. buvo 61 metų amžiaus, todėl jis galėjo gyventi dar 108 mėnesius (arba 9 metus), dėl to S. U. priklauso 1/2 dalis žuvusiojo gautų pajamų, t. y. 52 284,42 Eur ($968,23 \times 2 \times 108$).
22. Pagal kasacinio teismo praktiką iš žuvusio asmens gautų pajamų atskačiuojami mokesčiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-682-248/2015](#)). Ieškovo apeliaciniame skunde nurodytos Taisyklių 8 punkto nuostatos nagrinėjamai bylai neaktualios. Dėl šios teisės normos aiškinimo kasacinis teismas yra nurodęs, kad ji skirta išmokos, kurią draudikas išmoka tiesiogiai nukentėjusiam asmeniui kompensuojamas jo negautas pajamas, dydžiui reglamentuoti, tačiau ji neapibrėžia santykių tarp draudiko ir socialinio draudimo įstaigos, pastarajai pareiškus reikalavimą draudikui [CK 6.290 straipsnio](#) 3 dalies pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-408/2014](#)). Todėl teismas atmetė ieškovo argumentus, kad draudikė, apskaičiuodama žuvusiojo sutuoktinei padarytos žalos dydį, nepagrįstai S. U. pajamas sumažino mokėtina mokesčių suma.
23. Kolegija nurodė, kad nustatant S. U., turinčiai teisę į dėl sutuoktinio gyvybės atėmimo patirtos žalos atlyginimą, mokėtino atlyginimo (turtinės žalos) apimtį, visų pirma reikia vertinti jos pačios galimybę išlaikyti save. Nustatyta ([CPK 179 straipsnio](#) 3 dalis), kad S. U. gimimo data yra 1958 m. spalio 27 d. (61 metai), jos senatvės pensijos amžius – 63,8 metų (senatvės pensijos amžiaus sukakties data – 2022 m. birželio 27 d.). Nuo 2017 m. birželio 1 d. iki 2019 m. balandžio 30 d. S. U. dirbo AB Lietuvos pašte, nuo 2019 m. sausio 29 d. iki 2019 m. gegužės 29 d. – Lietuvos Respublikos vyriausioje rinkimų komisijoje ir gavo pajamų; nuo 2019 m. gegužės 2 d. iki 2019 m. gegužės 22 d. gavo ligos išmoką. Bylos nagrinėjimo metu nėra galimybės nustatyti (apskaičiuoti) ateityje (po 2020 m. rugsėjo 30 d.) žuvusiojo sutuoktinės patirtino žalos dydžio, į kurią ieškovas turi regreso teisę, nes jis nepateikė duomenų, susijusių su žalos, mokėtinos ateityje ilgą laikotarpį (nuo 2020 m. rugsėjo 30 d. iki R. U. vidutinės gyvenimo trukmės (70,62 metų arba 2027 m.), skaičiavimu, taip pat duomenų, susijusių su dabartine S. U. šeiminine ir darbine padėtimi, o įvertinti, kokia bus S. U. šeiminei ir (ar) darbinei padėčiai ateityje, neįmanoma.
24. Kolegija nusprendė, kad draudikė teisingai apskaičiavo S. U. mokėtiną dėl sutuoktinio žūties 4927,45 Eur ($179,18 \times 27,5$) išmoką, taip pat pagrįstai nusprendė, jog išlaikymas žuvusiojo sutuoktinei skaičiuojamas nuo R. U. žuvimo datos (2018 m. birželio 14 d.) iki jam sukaktų senatvės pensijos amžiaus (2020 m. rugsėjo 30 d.), t. y. už 27,5 mėnesio, ir ateityje peržiūrint, t. y. vertinant, ar pasikeitė aplinkybės, turinčios tiesioginę reikšmę periodinėms išmokoms bei jų dydžiui (S. U. nesudarė santuokos ir nėra išlaikoma kito asmens, yra darbinga, toliau gauna pajamų ir pan.).
25. Byloje nėra ginčo, kad R. U. mirties atveju jo tėvas turi teisę į žalos atlyginimą kaip buvęs faktinis išlaikytinis ([CK 6.284 straipsnis](#), NADPLSDĮ 27 straipsnis, TPVCPDĮ 14 straipsnio 5 dalis). Tačiau byloje tarp šalių kilo ginčas, ar J. U. buvo žuvusiojo realiai išlaikomas.
26. Atsakovė AB „Lietuvos draudimas“ nurodė, kad nenustatė aplinkybių, jog žuvusiojo tėvas buvo išlaikomas sūnaus ir byloje nėra jokių duomenų, kad dėl sūnaus netekties J. U. patyrė turtinę žalą negautų pajamų forma. Ieškovas teigia, kad garbingo amžiaus žuvusiojo tėvui neabejotinai buvo reikalinga sūnaus pagalba, tačiau nepateikė duomenų, su kuo ir kur gyveno (gyvena) žuvusiojo tėvas (sūnaus žuvimo metu jam buvo 89 metai), ar jam, kaip gavusiam pragyvenimui būtinas lėšas (pensijas), buvo papildomai teikiama sūnaus pagalba natūra arba kokia nors kita pagalba. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai atmetė ieškovo reikalavimą dalį priteisti iš atsakovės J. U. išmokėtą 24 261 Eur draudimo išmoką apdraustajam mirus, nes negautos pajamos kaip netiesioginiai nuostoliai, kai nenustatytas jų buvimas realumas, negali būti atlyginamos. Žuvusiojo tėvo neabejotinai patirti išgyvenimai dėl sūnaus netekties nėra laikomi turtine žala.
27. Viena iš paramos mirties atveju rūšių yra laidojimo pašalpa, kuri finansuojama iš valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams (Lietuvos Respublikos paramos mirties atveju įstatymo (toliau – ir PMAĮ) 3 straipsnio 1 punktas, 4 straipsnio 1 dalis). Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 924, galiojusiu nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2019 m. sausio 1 d., buvo patvirtinusi bazinės socialinės išmokos dydį – 38 Eur. Taigi žuvusiojo R. U. laidojimo pašalpa sudarė 304 Eur ($38 \text{ Eur} \times 8$). Žuvusiojo sutuoktinė S. U. 2018 m. liepos 9 d. prašyme dėl žalos atlyginimo AB „Lietuvos draudimas“ nurodė, kad turėjo 2500 Eur laidojimo išlaidų. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai priteisė ieškovui iš atsakovės pagal PMAĮ žuvusiojo šeimai (sutuoktinei) išmokėtą laidojimo pašalpą, nes draudikas padengia laidojimo išlaidas tiek, kiek pagal draudikui pateiktus dokumentus, pagrindžiančius žuvusiojo laidojimo išlaidas, jos viršijo gautą laidojimo pašalpą (TPVCPDĮ 15 straipsnio 5 ir 6 dalys; Taisyklių 55 dalis).

28. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria atmestas atsakovės apeliacinis skundas ir paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, ir priimti naują sprendimą – tenkinti atsakovės apeliacinį skundą ir ieškinį atmesti (pakeičiant pirmosios instancijos sprendimo dalį), įskaitant priteistą 5231,47 Eur sumą, priteisti bylinėjimosi išlaidų (118 Eur žyminio mokesčio už apeliacinį skundą, 118 Eur žyminio mokesčio už kasacinį skundą, 105 Eur sumokėtų bylinėjimosi išlaidų valstybei po apeliacinio teismo sprendimo) atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 28.1. *Lex specialis* TPVCPADĮ 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nukentėję asmenys turi kreiptis į draudiką su pretenzija ir nurodyti, kokią žalą patyrė, bei pateikti tai patvirtinančius įrodymus. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad gauta suinteresuoto asmens pretenzija dėl išlaidų atlyginimo yra pagrindas spręsti žalos atlyginimo ir draudimo išmokos mokėjimo klausimą. Kai nukentėjęs asmuo reikalaujimą atlyginti žalą reiškia tiesiogiai draudikui, jis turi laikytis atitinkamus draudimo teisinius santykius reguliuojančių teisės aktų reikalavimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-368/2012). Pagal Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 98 straipsnio 2, 7 dalis, TPVCPADĮ 19 straipsnio 12 dalis draudikas, gavęs nukentėjusio asmens pretenziją, privalo atlikti žalos administravimo veiksmus ir kuo greičiau priimti sprendimą dėl prašomų atlyginti sumų. Draudikas neturi teisės vilkinti žalos administravimo, stabdyti jo, jei tam nėra teisės aktuose nustatytų pagrindų. Pažymėtina, kad nei TPVCPADĮ, nei kituose teisės aktuose nenustatyta, jog, nukentėjusiam asmeniui kreipusis ir į „Sodra“ dėl tam tikrų išmokų, draudikas turi teisėtą pagrindą laukti ir nemokėti žalos atlyginimo, kol tos išmokos bus apskaičiuotos ir išmokėtos. Nukentėjęs asmuo turi teisę (bet ne pareigą) kreiptis į ieškovoją dėl vienkartinės išmokos žuvus artimajam. Be to, vienkartinę išmoką žuvus artimajam gali gauti vienas iš artimų šeimos narių arba net keletas asmenų. Būtent nukentėję asmenys pasirenka subjektus, iš ko prašyti žalos atlyginimo. Dėl to nepagrįsti apeliacinės instancijos teismo išaiškinimai, kad draudikas, kaip savo srities profesionalas, turėjo žinoti, jog nukentėję asmenys gali kreiptis dėl išmokų mokėjimo į ieškovoją, o tai turi įtakos draudiko primamam sprendimui. Šį savo sprendimą teismas grindė tik ieškovo deklaratyviais teiginiais. Būtent transporto priemonės valdytojo civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu apdraudęs draudikas yra galutinis subjektas, kuris atlygina nukentėjusiųjų dėl eismo įvykio asmenų nuostolius. Net ir tais atvejais, kai nukentėję asmenys visų pirma kreipiasi į savo savanoriškas draudimo bendroves ar kitus subjektus (pvz., darbdavį, socialinio draudimo įstaigą), galutiniame etape būtent atsakingas draudikas pagal TPVCPADĮ kompensuoja šias išlaidas. Taigi visi kitarpiniai subjektai, įskaitant ieškovoją, mokėdami išmokas turi įvertinti aplinkybes, kad šių išmokų subrogacijos tvarka prašys iš atsakingo asmens – civilinės atsakomybės draudiko: taigi, priešingai nei nurodo apeliacinės instancijos teismas, turi įsitikinti, kad mokamas žalos atlyginimas ir kad jis nėra atlyginamas antrą kartą. Atkreiptinas dėmesys, kad ieškovas šią išmoką apskaičiuoja neprašydamas pateikti nukentėjusiųjų asmenų dokumentų apie tai, ar šie asmenys neteko išlaikymo, patyrė žalą ir kokią. Ieškovas, gavęs artimųjų asmenų kreipimąsi, išmoka fiksuotą išmoką. Išmoka apskaičiuojama nepriklausomai nuo žuvusiojo uždirbamų pajamų (NADPLSDĮ 27 straipsnio 1 dalis). Taigi, ieškovas, kaip valstybinio socialinio draudimo įstaiga, išmokėtų išmoką nepriklausomai nuo to, ar negautos pajamos jau kompensuotos ar ne, nes įstatymu nustatytas išmokos dydžio apskaičiavimas niekaip nėra siejamas su *de facto* (faktiškai) negautomis pajamomis, jų apskaičiavimu ir įvertinimu. Pagal suformuotą praktiką, aplinkybė, ar draudikas yra atlyginęs nuostolius nukentėjusiems, turi reikšmės tik ta apimtimi, ar socialinio draudimo įstaiga turės galimybę pareikšti bent dalinį reikalavimą žalai atlyginti. Šiuo atveju matyti, kad išmokėta išmoka visiškai atitiko būtent socialinės paramos funkciją, nes negautos pajamos, kaip turtinė žala, jau buvo atlygintos draudiko, todėl teismas nepagrįstai priteisė šią sumą dar ir ieškovui. Draudikė, veikdama kaip savo srities profesionalė, mokėdama išmoką patikrino ir žinojo, kad ieškovas dar nėra išmokėjęs išmokų. Tuo tarpu ieškovas, mokėdamas savąjas išmokas, tokio patikrinimo niekada neatlieka ir tokių duomenų neprašo (tikėtina, dėl to, kad bet kurio atveju išmokas išmokėtų visa apimtimi). Taigi atsakovė, kaip savo srities profesionalė, veikė greitai, operatyviai ir korektiškai atliko žalos administravimo veiksmus bei išmokėjo išmoką, kurią mokėti imperatyviai įpareigojo teisės aktai. Atsakovė neturėjo jokios teisėtos galimybės neatlyginti nukentėjusiosios prašomų sumų. Pagal teismų procesinius sprendimus susidaro tokia situacija, kad draudikas, net ir gavęs nukentėjusiųjų asmenų pretenzijas, turėtų nepriimti sprendimo dėl to, kad nukentėjusieji gali kreiptis į tarpinį subjektą, kuris išmokas mokėtų nepriklausomai nuo šių aplinkybių. Tokiu būdu sudaroma ydinga situacija, kai žalos atlyginimą gauna ne tiesiogiai nukentėję asmenys, o tarpinis subjektas – „Sodra“, tokiu būdu jai suteikiant išimtinės teisės, o valstybės įsipareigojimas teikti socialinę paramą perkeltas draudikui, ir net turi tiesioginės įtakos (finansinės) nukentėjusiajam.
- 28.2. Žuvusiojo sutuoktinė dėl laidojimo išlaidų kompensavimo kreipėsi į AB „Lietuvos draudimas“. Pagal jos prašymą bei pateiktus įrodymus buvo nustatyta, kad buvo patirta 1539,50 Eur tokių išlaidų. Draudikė išskaitė 304 Eur gautą laidojimo pašalpą, kuri skiriama valstybės, siekiant sumažinti išlaidas, patiriamas mirusiojo asmens artimųjų (Taisyklių 11 punktą). Tokia praktika yra suformuota, todėl neaišku, kodėl bylą nagrinėję teismai nuo jos nukrypo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-304/2004; 2012 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2012). Be to, dalis laidojimo išlaidų – 304 Eur buvo kompensuota valstybės per specialius biudžetus, išmoką išmokėjo savivaldybės administracija. Taigi nėra aišku, kodėl teismas nusprendė šią sumą priteisti iš atsakovės ieškovui (kaip socialinio draudimo įstaigai), kuris šių sumų nemoka ir nekompensuoja.
- 28.3. Draudiko atsakomybė išvestinė ir priklauso nuo eismo įvykio kaltininko civilinės atsakomybės apimtį, t. y. draudikas atsako tiek, kiek už sukeltus nuostolius atsako asmuo, kuriam kyla civilinė atsakomybė. Teismų procesinių sprendimų atveju susidaro situacija, kad draudikė negautas pajamas atlygino du kartus: vieną kartą tiesiogiai nukentėjusiajai, antrą kartą – ieškovui pagal teismo sprendimą, o tai neatitinka TPVCPADĮ esmės [iCK 6.249 straipsnio](#) nuostatų, visiškai žalos atlyginimo principo. Dėl šios priežasties atsakovas turėtų regreso teise reikalauti, kad žuvusiojo sutuoktinė grąžintų negautų pajamų atlyginimą, laikant, kad jis buvo atlygintas ieškovo, kuriam atsakovė jį kompensavo.
- 28.4. Po teismų procesinių sprendimų atsakovė dėl dvigubo žalos atlyginimo įgyja teisę reikšti reikalavimą žuvusiojo sutuoktinei grąžinti gautą negautų pajamų kompensavimą, todėl teismas iš esmės nusprendė dėl į bylą neįtrauktų asmenų teisių ir pareigų. Teismai *ex officio* (pagal pareigas) turėjo įtraukti į bylą kaip trečiąjį asmenį žuvusiojo sutuoktinę. Taigi teismas pažeidė ir proceso teisės normas ([CPK 47 straipsnio](#) 1 dalis).
29. Ieškovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 29.1. Remiantis Taisyklių 8, 55 punktais atsakingas draudikas privalo, apskaičiuodamas nukentėjusio asmens patirtą žalą, iš jos išskaityti asmeniui paskirtas ir išmokėtas socialinio draudimo išmokas ir išmokėti likusią žalą, kurios nepadengia socialinės draudimas. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad valstybinio socialinio draudimo išmokų skyrimo, jų santykio su padaryta žala ir socialinio draudimo įstaigų regresinių reikalavimų atsiradimo pagrindai ir tvarka reglamentuota pozityvioje teisėje, o tai reiškia, kad abi susitarimo šalys žino, jog esant įstatymuose nustatytoms sąlygoms nukentėjusiojo patirta žala galės būti kompensuojama, be kita ko, mokant jam atitinkamą išmoką. Atsisivėldamas į tai, kasacinis teismas nukentėjusiosios ir žalą padariusio asmens susitarimą dėl žalos atlyginimo vertina tik kaip susitarimą dėl tos nukentėjusiojo žalos dalies, kurios nepadengia socialinio draudimo įstatymų normų pagrindu nukentėjusiajam mokamos socialinio draudimo išmokos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2014).
- 29.2. Atsakovei, kaip profesionaliai draudimo teisių santykių dalyvei, yra žinoma, kad socialinio draudimo išmoka mokama pagal teisės aktus ir ją galima apskaičiuoti pagal formulę bei įskaityti į atlygtinos žalos dydį. Socialinio draudimo įstaigų išmokos, išmokėtos pagal NADPLSDĮ, nėra nekvestionuojamos, nes tai neatitiktų konstitucinės jurisprudencijos bei kasacinio teismo praktikos. Byloje nėra duomenų, kad AB „Lietuvos draudimas“ kreipėsi į ieškovoją dėl informacijos apie žuvusiojo artimųjų (nukentėjusiųjų) pateiktus prašymus dėl socialinio draudimo išmokų gavimo ir jiems priskirtų išmokų. Dėl to atmestini atsakovės argumentai, kad ieškovo žuvusiojo R. U. sutuoktinei S. U. ir tėvui J. U. išmokėtos vienkartinės draudimo išmokos apdraustajam mirus visiškai atitiko būtent socialinės paramos

funkciją, nes negautos pajamos, kaip turtinė žala, jau buvo atlygintos atsakovės.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl valstybinio socialinio draudimo įstaigos, išmokėjusios nukentėjusiajam vienkartinę draudimo išmoką apdraustajam mirus, regreso teisės apimtį

30. Valstybinis socialinis draudimas (toliau – socialinis draudimas) – valstybinės socialinės apsaugos sistemos dalis, kurios priemonėmis visiškai ar iš dalies kompensuojamos apdraustiesiems asmenims ir įstatymu nustatytais atvejais jų šeimų nariams dėl draudžiamųjų įvykių prarastos darbo pajamos arba įstatymu nustatytais atvejais šioje dalyje nurodytiems asmenims išmokamos įstatymu nustatyto dydžio išmokos (Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo (toliau – ir VSDĮ) 2 straipsnio 15 dalis). Valstybinio socialinio draudimo išmokos (toliau – socialinio draudimo išmokos) – įstatymu nustatytos socialinio draudimo išmokos, į kurias, įvykus draudžiamajam įvykiui, įgyja teisę apdraustieji ir kiti įstatymu nustatyti fiziniai asmenys (VSDĮ 2 straipsnio 12 dalis).
31. Valstybinio socialinio draudimo įstatymas nustato tokias socialinio draudimo rūšis: 1) pensijų socialinis draudimas; 2) ligos socialinis draudimas; 3) motinystės socialinis draudimas; 4) nedarbo socialinis draudimas; 5) nelaimingu atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinis draudimas; 6) privalomasis sveikatos draudimas (VSDĮ 3 straipsnio 1 dalis). Pensijų, ligos, motinystės, nedarbo, nelaimingu atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo rūšys reglamentuojamos šiuo ir atskirų socialinio draudimo rūšių įstatymais (VSDĮ 3 straipsnio 1 dalis).
32. Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl socialinio draudimo įstaigos, išmokėjusios nukentėjusiam asmeniui vienkartinę draudimo išmoką apdraustajam mirus, regreso teisės į kaltąjį asmenį (jo civilinę atsakomybę apdraudusį draudiką) apimtį. Vienkartinę draudimo išmoką apdraustajam mirus išmokėta pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo nuostatas.
33. CK 6.290 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad socialinio draudimo išmokos, mokamos sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atvejais, yra įskaitomos į atlygintinos žalos dydį. To paties straipsnio 3 dalyje įtvirtinta draudimo išmokas išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos regreso teisė į žalą padariusį asmenį. Tačiau ši teisė netaikoma, kai draudimo išmokas už nukentėjusį asmenį mokėjo žalą padaręs asmuo.
34. NADPLSDĮ 31 straipsnis įtvirtina, kad jeigu ištyrus nelaimingą atsitikimą darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo nustatoma, kad jis įvyko dėl trečiojo asmens kaltės. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritorinis skyrius atkreiptinio reikalavimo teise išreikalauia išmokėtas išmokų sumas iš kalto asmens Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Išmokų sumas, įskaitytinas į atlygintinos žalos, mokamos pagal Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymą, dydį Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetui kompensuoja draudimo bendrovės.
35. Socialinio draudimo išmokos ir žalos atlyginimo santykį apibrėžė Konstitucinis Teismas 2012 m. balandžio 18 d. nutarime. Šiame nutarime konstatuota, kad pagal CK 6.290 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kitų Civilinio kodekso normų ir kitų įstatymų nuostatų kontekste, socialinio draudimo išmokos, mokamos sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atvejais, yra įskaitomos į turtinės žalos, kurią dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo patyrė nukentėjęs asmuo ar jo šeimos nariai, dydį, o atsakingas asmuo – žalą padaręs ar įstatymu nustatytais atvejais dėl kito asmens veiksmų atsiradusią žalą privalantis atlyginti asmuo – nukentėjusiam asmeniui ar jo šeimos nariams turi atlyginti tą turtinės žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo, dalį, kuri viršija nukentėjusiam asmeniui ar jo šeimos nariams išmokėtų socialinio draudimo išmokų dydį; pagal CK 6.290 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą draudimo išmokas išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos įgyja reikalavimo teisę į žalą padariusį asmenį dėl tokio dydžio socialinio draudimo išmokos ar jos dalies, kiek ją atlyginama dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo nukentėjusiam asmeniui ar jo šeimos nariams padaryta turtinė žala, t. y. tais atvejais, kai draudimo išmoka yra lygi nukentėjusiam asmeniui padarytos turtinės žalos dydžiui arba mažesnė už jį, socialinio draudimo įstaiga turi reikalavimo teisę į žalą padariusį asmenį dėl visos draudimo išmokos, o tuo atveju, kai draudimo išmoka yra didesnė už nukentėjusiam asmeniui padarytos turtinės žalos dydį, socialinio draudimo įstaiga turi reikalavimo teisę į žalą padariusį asmenį dėl socialinio draudimo išmokos dalies, kuria atlyginama nukentėjusiam asmeniui ar jo šeimos nariams padaryta turtinė žala.
36. Kasacinis teismas savo praktikoje taip pat yra nurodęs, kad priklausomai nuo gautos socialinio draudimo išmokos dydžio praktikoje gali susiklostyti trejopo pobūdžio situacijos: socialinio draudimo išmoka gali viršyti padarytos žalos dydį, jų dydžiai gali sutapti arba patirta turtinė žala gali būti didesnė nei socialinio draudimo išmoka. Pirmaisiais dviem atvejais žalą patyręs asmuo (jo įpėdiniai) ar artimieji ginaičiai neturi teisės reikalauti atlyginti turtinę žalą iš kaltojo asmens (jo draudiko), į juos regreso tvarka reikalavimą gali nukreipti socialinio draudimo išmoką išmokėjusi įstaiga. Trečiuoju atveju pirmiau įvardyti asmenys įgyja teisę reikalauti iš kaltojo asmens atlyginti tokia turtinės žalos dalį, kurios nepadengė socialinio draudimo išmoka (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2012; 2014 m. kovo 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2014; 2018 m. birželio 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-228-403/2018, kt.). Kasacinis teismas taip pat nuosekliai plėtoja praktiką, kad nukentėjusiam asmeniui padarytos žalos dydis ir draudimo išmoką išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos regreso teisės į žalą padariusį asmenį apimtį nustatomi vadovaujantis bendrosiomis civilinės atsakomybės nuostatomis, t. y. CK 6.245–6.255 straipsniais, ir šis dydis nepriklauso nuo to, kas pareiškė žalos atlyginimo reikalavimą – ar nukentėjęs asmuo tiesiogiai, ar socialinio draudimo įstaiga, išmokėjusi socialinio draudimo išmoką, įgyvendindama regreso teisę (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-46/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2018 m. birželio 13 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-228-403/2018 22 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
37. Apibendrinant pirmiau nurodytą teisinį reguliavimą ir jo aiškinimo praktiką, socialinio draudimo įstaiga, išmokėjusi socialinio draudimo išmoką, turi regreso teisę į kaltąjį asmenį (jo civilinę atsakomybę apdraudusį draudiką) tokios apimtį, kiek socialinio draudimo išmoka apima nukentėjusiam asmeniui padarytos turtinės žalos atlyginimą.
38. Atsakovės įsitikinimu, teismai nepagrįstai priteisė ieškoviui iš atsakovės S. U. priklausiusios dėl sutuoktinio gyvybės atėmimo patirtos žalos atlyginimo dalį, kadangi atsakovė jau yra atlyginusi nukentėjusiam asmeniui patirtos žalos dalį. Atsakovės teigimu, tai, ar draudikas yra atlyginęs nuostolius nukentėjusiems asmenims ar ne, turi reikšmės, ar socialinio draudimo įstaiga turės galimybę pareikšti bent dalinį reikalavimą atlyginti žalą. Tuo atveju, kai draudikas nukentėjusiam asmeniui atlygina negautas pajamas kaip turtinę žalą, ieškovės išmokėta socialinio draudimo išmoka atlieka tik socialinės paramos funkciją. Teisėjų kolegija nesutinka su tokiais atsakovės argumentais.
39. Kaip nurodyta pirmiau, socialinio draudimo įstaigos regreso teisės į kaltąjį asmenį (jo civilinę atsakomybę apdraudusį draudiką) apimtį lemia žalos, padarytos nukentėjusiam asmeniui, dydis, o ne aplinkybės, ar tokia žala draudimo išmokos forma nukentėjusiam asmeniui jau yra atlyginęs kalto asmens civilinę atsakomybę apdraudęs draudikas. Tai, ar socialinio draudimo įstaigos išmokėta socialinio draudimo išmoka atlieka turtinės žalos kompensavimo ar socialinės paramos funkciją, priklauso nuo to, kokio dydžio turtinę žalą dėl sveikatos sužalojimo ar

gyvybės atėmimo patyrė nukentėjęs asmuo ar jo šeimos nariai. Draudiko atitinkamos draudimo išmokos išmokėjimo nukentėjusiam asmeniui faktas gali turėti reikšmės draudiko pareigos išmokėti draudimo išmoką pagal transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą reglamentuojančius teisės aktus tinkamo įvykdymo ir galimybės šią sumą išreikalauti iš nukentėjusio asmens įvertinimui ir nustatymui.

40. Kasaciniu skundu atsakovė nurodo, kad draudikas pagal įtvirtintą teisinį reguliavimą privalo atlyginti nukentėjusiajam negautas pajamas kaip turtinę žalą ir neturi teisinio pagrindo nemokėti draudimo išmokos. Todėl teismams priteisus ieškovui iš atsakovės S. U. priklausiusios dėl sutuoktinio gyvybės atėmimo patirtos žalos dalį, susidaro dvigubo žalos atlyginimo situacija, o tai neatitinka TPVCAPDĮ esmės ir visiško nuostolių atlyginimo principo. Tai pagrindžia, kad, draudikui išmokėjus draudimo išmoką, socialinio draudimo įstaiga neturi regresio teisės į draudiką. Teisėjų kolegijos vertinimu, šie atsakovės argumentai suponuoja būtinumą įvertinti transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo teisinio reguliavimo nuostatas, apibrėžiančias draudiko pareigą mokėti draudimo išmoką nukentėjusiam asmeniui.

Dėl draudiko pareigos išmokėti draudimo išmoką nukentėjusiam asmeniui

41. Nagrinėjamoje byloje draudiko pareiga mokėti nukentėjusiajam draudimo išmoką kilo transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties pagrindu.
42. TPVCAPD sutartis – civilinės atsakomybės draudimo rūšis, įtvirtinta įstatyme [CK](#) 6.254 straipsnio 1 dalis, TPVCAPDĮ 1 straipsnis). Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas reguliuojamas TPVCAPDĮ ir šio įstatymo įgyvendinamaisiais teisės aktais (Taisyklėmis ir kt.).
43. Privalomojo draudimo sutarties ypatumai, palyginti su savanoriškuoju draudimu, yra tokie, kad privalomojo draudimo atveju privalomojo draudimo salvos nustatomos ne šalių tarpusavio sudaryta sutartimi, bet teisės aktais. Tokiu teisės aktu sistema paprastai yra skirta nukentėjusio asmens interesams apginti. Tokio tikslo, be kita ko, siekiama ir transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu. Kaip yra nurodęs kasacinis teismas, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo tikslas – garantuoti dėl šio draudimo apdraustos transporto priemonės poveikio eismo ivykio metu nukentėjusių ir patvyrusių žala trečiuoju asmeniu nuostolių atlyginimą įstatyme ir sutartyje nustatytos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma, taip pat užtikrinti transporto priemone naudojančių valdytojų turinius interesus, susijusius su civiline atsakomybe, kilusią naudojant šiuo draudimu apdraustą transporto priemonę (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 19 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-81-1075/2018](#) 27 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
44. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis turi sudaryti visi transporto priemonių valdytojai. Šios draudimo apsaugos nauda pasireiškia tuo, kad nukentėjęs trečiasis asmuo, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis, visada gaus žalos atlyginimą, o už žalos padarymą atsakingas asmuo išvengs finansinių nuostolių, susijusių su šios žalos atlyginimu, tačiau jam pačiam io patirtu eismo ivykio metu nuostoliu io transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudikas nekompensuos. Vadinasi, vienas iš eismo ivykio dalyviu, kuris pripažįstamas kaltu, paprastai visada patirs tam tikra nekompensuojamą žalą, susijusią su io valdoma transporto priemone. Tačiau nukentėjęs trečiasis asmuo neturėtų būti priklausomas nuo kito eismo ivykio dalyvio turinės padėties ir galimybiu kompensuoti io padarytą žalą, nes ia atlyginti turi transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudikas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-257-1075/2019, 20 punktas).
45. Taigi, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo prigimtis lemia, kad TPVCAPD sutarties sąlygos iš esmės yra sąlygotos įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nuostatų.
46. TPVCAPDĮ trečiasis skirsnis reglamentuoja žalos nustatymo ir išmokos mokėjimo tvarką (TPVCAPDĮ 12–23 straipsniai). Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad kai reikalaujama atlyginti žalą nukentėjusiam asmeniui, reikiama transporto priemonių savininko civilinės atsakomybės draudikui, jis turi laikytis atitinkamų draudimo teisinių santykių reguliuojančių teisės aktų reikalavimų (TPVCAPDĮ, Taisyklių, kt.), kuriuose nustatyta reikalavimo atlyginti žalą pateikimo, io vertinimo ir draudimo išmokos išmokėjimo tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-368/2012](#)).
47. TPVCAPD 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nukentėjęs trečiasis asmuo pretenziją dėl padarytos žalos gali pateikti atsakingam už padarytą žalą asmeniui (toliau – kaltininkas), tiesiogiai Europos Sąjungos valstybės narės ar užsienio valstybės draudimo imonei, apdraudusiai kaltininko civilinę atsakomybę (toliau – atsakingas draudikas), atsakingo draudiko atstovui pretenzijoms nagrinėti arba – šio įstatymo 17 ir 18 straipsniuose nurodytais atvejais – Biurui ar Biuro atstovui. Atsakingas draudikas, io atstovas pretenzijoms nagrinėti ar Biuras (išskyrus šio įstatymo 17 straipsnio 5 ir 6 dalyse, 18 ir 20 straipsniuose nurodytus atvejus) privalo išmokėti išmoką per 30 dienu nuo pretenzijos pateikimo dienos (TPVCAPD 19 straipsnio 1 dalis). Jei per šį terminą neįmanoma iširti aplinkybių, būtinų draudžiamojam ivykio faktui ar žalos dydžiui nustatyti, išmoka mokama per 14 dienu, skaičiuojant nuo dienos, kai šias aplinkybes būtų imanoma baigti tirti dedant reikiamas pastangas, tačiau ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo pretenzijos pateikimo dienos (išskyrus atvejus, kai žalos atlyginimo nustatymas priklauso nuo sprendimo baudžiamojame, administraciniame ar civilinėje byloje). Jei išmoka mokama priėmus sprendimą baudžiamojame, administraciniame ar civilinėje byloje, ii turi būti sumokama per 14 dienu nuo įsiteisėjusio sprendimo, nuosprendžio ar nutarimo gavimo dienos (TPVCAPD 19 straipsnio 2 dalis).
48. Nagrinėjamo atveju ginčas kyla dėl draudiko nukentėjusiam asmeniui – mirusio asmens sutuoktinei – atlygintos žalos, atsiradusios dėl maitintojo gyvybės atėmimo. Žala, atsiradusi dėl gyvybės atėmimo, yra laidojimo ir su tuo susijusios išlaidos bei išlaidos žalos atlyginimui dėl maitintojo netekimo. Asmenims, turintiems teisę į žalos atlyginimą netekus maitintojo, atlyginama ta mirusiojo pajamų dalis, kuria jie gavo ar turėjo teisę gauti mirusiajam esant gyvam. Teisę į žalos atlyginimą turi asmenys, kurie buvo mirusiojo išlaikomi arba io mirties diena turėjo teisę gauti iš io išlaikymą (nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis, nedarbingi tėvai ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai), taip pat mirusiojo vaikas, gimęs po jo mirties (TPVCAPDĮ 15 straipsnio 5 dalis).
49. Taisyklių 11 punktas įtvirtina, kad žalos, atsiradusios dėl nukentėjusio trečiojo asmens gyvybės atėmimo, dydį nustato atsakingas draudikas ar Biuras. Žalos dydis nustatomas atsižvelgiant į mirusįjį laidojusių asmenų pateiktus dokumentus, irodančius protingas bei pagrįstas laidojimo ir su tuo susijusias išlaidas (atskaičius laidojimo pašalpas, gautas pagal teisės aktus), ir vadovaujantis kitais gautais dokumentais apie žalą. Mirusiojo pajamų dalis, kuria gaudavo asmenys, turintys teisę į žalos atlyginimą netekus maitintojo, apskaičiuojama Taisyklių 8–10 punktuose nustatyta tvarka, atsižvelgiant į mirusiojo gautas pajamas, išlaikytinių skaičių ir išlaikytinių gaunamas socialinio draudimo išmokas, susijusias su maitintojo netekimu, ar kitas pagal teisės aktus mokamas išmokas dėl maitintojo netekimo.
50. Taisyklių 8–10 punktai reguliuoja nukentėjusio trečiojo asmens negautų pajamų, kurias nukentėjęs trečiasis asmuo būtų gavęs, jeigu jo sveikata nebūtu buvusi sužalota, apskaičiavimo taisykles. Negautas pajamas apskaičiuoja atsakingas draudikas ar Biuras, atsižvelgdamas į nukentėjusio trečiojo asmens pateiktus dokumentus dėl pajamų netekimo. Taisyklių 8 punkte, be kita ko, įtvirtinta, kad žalos dydis dėl negautų pajamų nustatomas atsižvelgiant į nukentėjusio trečiojo asmens pateiktus arba iš nukentėjusio trečiojo asmens darbovietės gautus dokumentus, irodančius turėtas pajamas iki sveikatos sužalojimo (negautas darbo užmokestis ar kitos su darbo santykiais ar iu esme atitinkančiais santykiais susijusios pajamos, atskaičius nukentėjusio trečiojo asmens mokama gyventojų pajamų mokesčio ir dėl eismo ivykio metu patirto sužalojimo pagal teisės aktus mokamas socialinio draudimo išmokas, ligos pašalpas, netekto darbingumo pensijas ar kompensacijas).

51. Taisyklių 52 punkte nustatyta, kad dėl laidojimo išlaidų mokama vienkartinė draudimo išmoka arba, jeigu neįmanoma išmokėti draudimo išmokos vienu kartu dėl to, kad nukentėjęs trečiasis asmuo nepateikė visu išmokai mokėti reikiamu dokumentu arba dėl objektyvių priežasčių nėra galimybės vienu metu nustatyti viso žalos dydžio, draudimo išmoka mokama dalimis per kelis kartus. Dėl maitintojo gyvybės atėmimo mokamos periodinės draudimo išmokos arba visos žalos dydžio vienkartinė draudimo išmoka, atsižvelgiant į asmenų, turinčių teisę į žalą atlyginimą, pasirinktą ir su atsakingu draudiku ar Biuru suderintą mokėjimo būdą. Draudimo išmokų dydis negali būti keičiamas, išskyrus atvejus, kai po maitintojo netekimo gimsta vaikas.
52. Taisyklių 55 punkte nustatyta, kad socialinio draudimo išmokos, ligos pašalpos, netekto darbingumo pensijos ar kompensacijos, mokamos pagal teisės aktus dėl eismo įvykio metu patirtos sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo, ir laidojimo pašalpos įskaitomos į atlygintinos žalos dydį. Atsakingas draudikas ar Biuras moka nukentėjusiam trečiajam asmeniui likusios žalos dydžio draudimo išmoka, kiek jos nepažengia socialinis draudimas ir privalomasis sveikatos draudimas. Jeigu asmuo dėl eismo įvykio miršta, jo laidojimo išlaidos atlyginamos mirusiojo šeimos nariams arba kitiems jį laidojusiesiems asmenims tiek, kiek jos viršija laidojimo pašalpas, gautas pagal teisės aktus.
53. Nurodytas teisinis reguliavimas patvirtina, kad būtent draudikui tenka pareiga nustatyti visas aplinkybes, susijusias su eismo įvykiu, ir nustatyti žalą dydį. Kaip teisingai pabrėžia pati atsakovė – draudikė, būtent transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudikas yra tas pagrindinis subjektas, kuriam reikiami visi reikalavimai dėl eismo įvykių padarytos žalos atlyginimo. Pagal teisinį reguliavimą, būtent draudikui ir tenka pareiga apskaičiuojant žalą dydį atsižvelgti į nukentėjusio asmens gautas laidojimo pašalpas, gaunamas socialinio draudimo išmokas.
54. Socialinio draudimo išmoka mokama remiantis viešosios teisės normomis. Vienkartinės socialinio draudimo išmokos apdraustajam mirus apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka nustatyta NADPLSDI. Kaip nurodo ir pati atsakovė, ši vienkartinė išmoka yra fiksuota ir apskaičiuojama nepriklausomai nuo žuvusiojo uždirbamų pajamų. Tai reiškia, kad socialinio draudimo įstaiga neturi teisės mokėti tik dalį draudimo išmokos atsižvelgdama į tai, kad draudikas jau yra išmokėjęs draudimo išmoka nukentėjusiam asmeniui. Tačiau nustatytas socialinio draudimo išmokos apskaičiavimo reguliavimas aiškiai leidžia draudikui įvertinti galimą socialinio draudimo išmokos dydį ir jos mokėjimą.
55. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo teisiniu reguliavimu tiek, kiek nereguliuoja TPVCPADI, taikomas Draudimo įstatymas. Draudimo įstatymo 98 straipsnyje įtvirtinta draudiko pareiga tirti aplinkybes, būtinas draudžiamąjį įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti, dedant reikiamas pastangas, o kitiems draudimo santykių dalyviams – atitinkamai pareiga pateikti draudikui visus turimus draudimo sutarties nurodytus ir draudiko reikalaujamus dokumentus bei informaciją. TPVCPADI 14 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad su eismo įvykiu susijęs transporto priemonės valdytojas ir pretenzija dėl padarytos per eismo įvykio žalą teikiantis asmuo privalo pateikti draudikui turimus eismo įvykio ir žalą įrodymus, padėti jiems nustatyti įvykio aplinkybes ir žalą dydį, laikytis draudiko nurodymų, jeigu jie buvo duoti, leisti draudikui ištirti per eismo įvykio padarytos žalą priežastis ir nustatyti jos dydį.
56. Taigi, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo santykiuose draudėjas ir nukentėjęs asmuo turi pareigą pateikti teisės aktais nustatytą informaciją draudikui, o draudikas privalo ištirti aplinkybes, būtinas draudžiamąjį įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti. Tai reiškia, kad pagal transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo teisinį reguliavimą nukentėjęs asmuo turi ne tik teisę į draudimo išmoką, bet ir tam tikras pareigas, o pirmiausiai pareigą teikti informaciją draudikui ir su juo bendradarbiauti. Kartu pažymėtina ir tai, kad draudikas taip pat turi bendradarbiauti su nukentėjusiu asmeniu ir suteikti visą informaciją, susijusią su draudimo išmokos išmokėjimu.
57. Nurodytas teisinis reguliavimas leidžia daryti išvadą, kad draudikas, nustatydamas nukentėjusiam asmeniui padarytos žalą dydį ir sprendžiamas klausimą dėl išmokėtinos draudimo išmokos dydžio, privalo, įvertinęs nustatytą socialinio draudimo teisinį reguliavimą, išsiaiškinti aplinkybes, susijusias su socialinės draudimo išmokos išmokėjimu, t. y. ar yra pagrindas tokia socialinio draudimo išmoka mokėti, ar nukentėjęs asmuo yra kreipęsis į socialinio draudimo įstaigą, ar tokia išmoka jau yra išmokėta, ar nukentėjęs asmuo ketina ateityje kreiptis dėl šios išmokos ir pan. Teisėjų kolegijos vertinimu, teisinis reguliavimas sudaro draudikui sąlygas šias aplinkybes išsiaiškinti nepažeidžiant nukentėjusio asmens teisės į operatyvų draudiko sprendimą dėl draudimo išmokos išmokėjimo. Šias aplinkybes draudikas gali išsiaiškinti, tiek ir paprašydamas nukentėjusio asmens pateikti atitinkamą informaciją, tiek ir bendradarbiaudamas su socialinio draudimo įstaiga. Kaip galima spręsti iš procesinių dokumentų, būtent toks bendradarbiavimas ir vyksta tarp draudiko ir socialinio draudimo įstaigos. Kaip nurodo ieškovas, o atsakovė to ir neneigia, kad paprastai tokiais atvejais tiek atsakovė, tiek kitos draudimo bendrovės kreipiasi į socialinio draudimo įstaigos teritorinius skyrius su prašymu pateikti informaciją apie paskirtas ir išmokėtas išmokas, jų dydžius.
58. Tai, kad objektyviai šias aplinkybes turėjo galimybę išsiaiškinti ir atsakovė, patvirtina ir nagrinėjamos bylos aplinkybės: nukentėjusioji S. U. į draudikę dėl draudimo išmokos išmokėjimo kreipėsi 2018 m. liepos 9 d., o į socialinio draudimo įstaigą – 2018 m. rugsėjo 7 d., atsakovė 2018 m. rugsėjo 11 d. pranešimu (t. y. jau po to, kai nukentėjusioji S. U. kreipėsi į socialinio draudimo įstaigą) informavo S. U. apie laikotarpį nuo 2018 m. birželio 14 d. iki 2018 m. rugpjūčio 31 d. apskaičiuotą pašalpą netekus maitintojo. Atsakovė 2018 m. spalio 30 d. pranešimu informavo S. U. apie laikotarpį nuo 2018 m. birželio 14 d. iki 2020 m. rugsėjo 30 d. apskaičiuotą pašalpą netekus maitintojo ir jos išmokėjimą viena išmoka, šiame pranešime, be kita ko, nurodyta, kad atsakovės sprendimo priėmimo diena yra 2018 m. spalio 30 d.; socialinio draudimo įstaiga sprendimą dėl paties įvykio pripažinimo draudžiamąjį įvykiu priėmė 2018 m. rugpjūčio 29 d., t. y. dar iki to laiko, kai atsakovė pirmą kartą informavo nukentėjusiąją apie apskaičiuotą draudimo išmoką. Taigi, nors socialinio draudimo įstaiga sprendimą dėl S. U. teisės į socialinio draudimo išmoką priėmė tik 2018 m. lapkričio 29 d., o šią išmoką nukentėjusiajai išmokėjo 2018 m. gruodžio 6 d., atsakovė galėjo ir turėjo vertinti aplinkybes, susijusias su socialinės draudimo išmokos išmokėjimu nukentėjusiajai S. U..
59. Tuo atveju, jei draudikas netinkamai įvykdo pareigą ištirti aplinkybes, būtinas draudžiamąjį įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti, jam tenka tokios pareigos netinkamo įvykdymo pasekmės. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo tikslas suponuoti, jog draudikas tik įstatymo nustatytais išimtiniais atvejais turi teisę nemokėti draudimo išmokos ar reikalauti ją grąžinti. Draudiko teise reikalauti, kad nukentėjęs asmuo grąžintų neteisėtai gautą išmoką ar jos dalį, įtvirtina TPVCPADI 22 straipsnio 3 dalis. Šioje dalyje nurodyta, kad jeigu draudikui išmokėjus išmoka arba jos dalį nukentėjusiam trečiajam asmeniui panaikėja, jog nukentėjęs trečiasis asmuo pateikė klaidingą informaciją ir dėl to buvo neteisėtai apskaičiuota ir neteisėtai išmokėta išmoka ir atlyginta žala, arba nukentėjusiam trečiajam asmeniui žala atlygino atsakingi už žalą padarymą asmenys, draudiko reikalavimu nukentėjęs trečiasis asmuo privalo grąžinti neteisėtai gautą išmoką arba jos dalį.

Dėl laidojimo pašalpos įskaitymo į žalą atlyginimo dydį

60. Atsakovė kasaciniu skundu teikia argumentus, kad teismai nepagrįstai priteisė ieškovui iš jos žalą atlyginimo sumą, kurią sudaro 304 Eur laidojimo pašalpa. Teisėjų kolegija pažymi, kad atsakovė neteikia argumentų dėl teismų nustatytos kitos žalą atlyginimo dydžio dalies.
61. [CK 6.291](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad jeigu nukentėjęs asmuo miršta, jo laidojimo išlaidas turėjusiam asmeniui atlygina tas asmuo, kuris yra atsakingas už žalą, susijusią su nukentėjusio asmens gyvybės atėmimu. Atlyginamos tik protingumo kriterijus atitinkančios laidojimo išlaidos. To paties straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad įstatymų nustatytais atvejais mokama laidojimo pašalpa įskaitoma į laidojimo išlaidas.
62. Kaip nurodyta pirmiau šioje nutartyje (nutarties 49, 52 punktai), transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo teisinis reguliavimas nustato, kad laidojimo pašalpos, gautos pagal teisės aktus, yra įskaičiuojamos į atlygintinos žalą dydį ir dėl eismo įvykio mirusio asmens laidojimo išlaidos atlyginamos mirusiojo šeimos nariams arba kitiems jį laidojusiesiems asmenims tiek, kiek jos viršija

laidojimo pašalpas, gautas pagal teisės aktus. Nagrinėjami atveju atsakovė nukentėjusiajai S. U. išmokėjo draudimo išmoką dėl eismo įvykio mirusio asmens laidojimo išlaidų išskaiciavusi iš jų pagal teisės aktus priklausančią 304 Eur laidojimo pašalpą.

63. Viena iš paramos mirties atveju rūšių yra laidojimo pašalpa, kuri finansuojama iš valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams (PMAĮ 3 straipsnio 1 punktą, 4 straipsnio 1 dalis). Pagal Paramos mirties atveju įstatymo nuostatas laidojimo pašalpą skiria ir moka savivaldybė. Iš PMAĮ nuostatų galima spręsti, kad laidojimo pašalpos, mokamos pagal šio įstatymo nuostatas, paskirtos yra sumažinti laidojančio asmens su mirusio asmens laidojimu susijusias išlaidas. PMAI 12 straipsnis įtvirtina, jog nustatius, kad asmenys parama mirties atveju gavo neteisėtai, nes kreipimosi dėl minėtos paramos metu pateikė neteisingus duomenis apie gaunamas pajamas, bendrai gyvenančius asmenis arba kitus duomenis, reikalingus paramai mirties atveju skirti, arba laidojantis asmuo nepalaidojo mirusio asmens, už kurį išmokėta laidojimo pašalpa, palaiku, asmenys turi gražinti neteisėtai gauta pinigų suma. Neteisėtai gautos ir negražintos pinigų sumos išieškomos [CPK](#) nustatyta tvarka, jeigu su išieškojimu susijusios administravimo išlaidos neviršija išieškotinos sumos.
64. Atsižvelgiant į nustatytą teisinį reguliavimą darytina išvada, kad socialinio draudimo išmoka, mokama pagal NADPLSDĮ nuostatas, ir laidojimo pašalpa, mokama pagal PMAĮ nuostatas, yra skirtingos teisinės prigimties ir paskirties išmokos, mokamos skirtingų subjektų iš skirtingų šaltinių. Todėl nors laidojimo pašalpa yra išskaiciuojama iš nukentėjusiam asmeniui atlyginamos žalos dydžio, nėra pagrindo šios pašalpos dydžio sumą vertinti kaip socialinio draudimo įstaigos nukentėjusiam asmeniui atlygintą žalą. Laidojimo pašalpa, mokama pagal PMAĮ, nėra socialinio draudimo išmoka ir dėl jos dalies socialinio draudimo įstaiga neįgyja regreso teisės į kaltą asmenį (atitinkamai į kalto asmens civilinę atsakomybę apdraudusį draudiką).
65. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad nors vertinant Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutarimu ir kasacinio teismo suformuotą praktiką socialinio draudimo išmokos ir žalos atlyginimo santykio klausimu gali kilti painiavos dėl sąvokų vartojimo, atsižvelgiant į tai, kad pagal iki 2004 m. sausio 1 d. nustatytą reguliavimą socialinio draudimo išmoka, mokama pagal NADPLSDĮ nuostatas, buvo taip pat vadinama laidojimo pašalpa (į skirtingą sąvokos vartojimą atskirų NADPLSDĮ redakcijų kontekste yra atkreiptas dėmesys ir pačiame Konstitucinio Teismo nutarime), tačiau net ir esant sąvokų panašumui ir pagal tuo metu galiojusį reguliavimą nebuvo pagrindo sutapatinti laidojimo pašalpos, mokamos pagal NADPLSDĮ ir pagal PMAĮ nuostatas.
66. Remdamasi nurodytais argumentais, teisėjų kolegija daro išvadą, kad teismai netinkamai aiškino ir taikė PMAĮ, NADPLSDĮ ir TPVCAPDĮ nuostatas ir nepagrįstai priteisė ieškovui iš atsakovės žalos atlyginimo sumą, kurią sudaro 304 Eur laidojimo pašalpa.

Dėl nukentėjusio asmens įtraukimo į bylą kaip trečiojo asmens

67. Atsakovė kasaciniu skundu nurodo, kad teismams priteisus ieškovui iš atsakovės žalos atlyginimo sumą, išmokėtą nukentėjusiajai S. U., atsakovė dėl dvigubo žalos atlyginimo įgyja teisę reikšti reikalavimą žuvusiojo sutuoktinei gražinti gautą negautų pajamų kompensavimą, todėl teismai iš esmės nusprendė dėl į bylą neįtrauktų asmenų teisių ir pareigų. Teismai, *ex officio* neįtraukę nukentėjusiosios S. U. į bylą kaip trečiojo asmens, pažeidė [CPK](#) 47 straipsnį.
68. [CPK 47 straipsnis](#) nustato trečiųjų asmenų, nepareiškančių savarankiškų reikalavimų, teisinę padėtį, jų teises ir procesines taisykles dėl jų įstojimo (įtraukimo) į bylą. Pagal [CPK](#) 47 straipsnio 1 dalies nuostatas trečiuoju asmeniu įtraukimas į bylą galimas motyvuotu šaliu prašymu arba teismo iniciatyva. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas, sprenddamas dėl trečiojo asmens, nepareiškančio savarankiškų reikalavimų, procesinio statuso pripažinimo, visais atvejais turi identifikuoti materialinį teisinį santykį, kuris ta asmeni sieja su ginčo šalimis, ir materialiosios teisės norma, kurioje nustatytos galimos teismo sprendimo pasekmės trečiojo asmens teisėms ir pareigoms (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-346-687/2017](#), 22 punktą).
69. Asmenys įtraukiami kaip tretieji asmenys, nepareiškančių savarankiškų reikalavimų, jeigu teismo sprendimas gali turėti įtakos jų teisėms ar teisėtiems interesams. Daugeliu atveju trečiuoju asmeniu dalyvavimas procese pasireiškia procesiniu teisiniu suinteresuotumu bylos baigtimi. Jų interese byloje lemia tai, kad nuo bylos baigties gali priklausyti jų materialiosios teisės ir pareigos po to pradėtame regresiniame procese (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-175-706/2015](#)).
70. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovė nepagrindė, kad nagrinėjamoje byloje teismas *ex officio* turėjo spręsti klausimą dėl nukentėjusiosios S. U. įtraukimo į bylą kaip trečiojo asmens, nepareiškančio savarankiškų reikalavimų. Visų pirma teisėjų kolegija pabrėžia, kad pačios atsakovės argumentai nėra nuoseklūs šiuo klausimu: nors ji nurodo, kad S. U. turėjo būti įtraukta į procesą nagrinėjamoje byloje, tačiau to paties neteigia kito nukentėjusiojo – J. U. atžvilkiu. Antra, nagrinėjamoje byloje teismai nespėdė ir neturėjo spręsti dėl atsakovės teisės reikalauti, kad nukentėjęs asmuo S. U. gražintų neteisėtai gautą išmoką ar jos dalį, todėl nespėdė ir dėl S. U. teisių bei pareigų šiuo atžvilgiu. Be to, nagrinėjamoje byloje nei šalys, nei pati nukentėjusioji S. U. neteikė prašymo būti įtraukta į bylą kaip trečiasis asmuo. Dėl to teisėjų kolegija kaip nepagrįstus atmeta kasacinio skundo argumentus, kuriais teigiama, kad teismai, neįtraukdami į bylą nukentėjusiosios S. U., pažeidė proceso teisės normas.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

71. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau išdėstytais argumentais, nusprendžia, kad atsakovės kasacinio skundo argumentai dėl laidojimo pašalpos įskaitymo į ieškovui atlygintinos žalos dydį negalimumo laikytini pagrįstais, todėl kasacinio skundo dalis tenkinama. Teisėjų kolegijai konstatavus, kad teismai nepagrįstai priteisė ieškovui iš atsakovės žalos atlyginimo sumą, kurią sudaro 304 Eur laidojimo pašalpa, yra pagrindas šia apimtimi pakeisti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria palikta nepakeista pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria ieškovei iš atsakovės priteistas atitinkamos žalos dydis, sumažinant priteistą 5231,47 Eur žalos atlyginimo sumą iki 4927,47 Eur.
72. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Jeigu ieškinyje patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai (2 dalis). Šiame straipsnyje išdėstytos taisyklės taikomos taip pat ir tam žyminiam mokesčiui, kurį šalys įmoka paduodamas apeliacinius ir kasacinius skundus, taip pat prašymus dėl proceso atnaujinimo (3 dalis). Jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą (5 dalis). [CPK 96 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad bylinėjimosi išlaidos, nuo kurių mokėjimo ieškovas buvo atleistas, išieškomos iš atsakovo į valstybės biudžetą proporcingai patenkintai ieškinio reikalavimų daliai.
73. Pirmosios instancijos teismas priteisė valstybei iš atsakovės 105 Eur žyminio mokesčio, nuo kurio mokėjimo ieškovas buvo atleistas. Kadangi teismų procesiniai sprendimai keičiami sumažinant iš atsakovės ieškovui priteistą sumą (ieškinio reikalavimas tenkinamas 11 proc.), tai atitinkamai mažintina valstybei iš atsakovės priteistina žyminio mokesčio, mokėtino paduodant ieškinį, suma nuo 105 Eur iki 98,70 Eur. Pagal byloje pateiktus duomenis atsakovė, vykdydama pirmosios instancijos teismo sprendimą, 2020 m. rugpjūčio 4 d. jau yra sumokėjusi valstybei 105 Eur, todėl yra pagrindas gražinti jai 6,30 Eur.
74. Už apeliacinį ir kasacinį skundus atsakovė sumokėjo po 118 Eur žyminio mokesčio. Kadangi tenkinama 6 proc. apeliacinio ir kasacinio

skundų reikalavimų, tai atsakovei iš ieškovo priteistina 14 Eur (po 7 Eur už kiekvieną skundą) žyminio mokesčio.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Pakeisti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 18 d. nutarties dalį, kuria palikta nepakeista Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 14 d. sprendimo dalis, kuria ieškovui Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriui iš atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ priteista 5231,47 Eur žalos atlyginimo ir paskirstytos bylinėjimosi išlaidos, ir šią nutarties dalį išdėstyti taip:

„Pakeisti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 14 d. sprendimo dalį, kuria ieškovui Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriui iš atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ priteista 5231,47 Eur žalos atlyginimo ir paskirstytos bylinėjimosi išlaidos, ir šią dalį išdėstyti taip:

Priteisti ieškovui Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriui (j. a. k. 193180814) iš atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ (j. a. k. 110051834) 4927,47 Eur (keturis tūkstančius devynis šimtus dvidešimt septynis Eur 47 ct) žalos atlyginimo.

Priteisti iš atsakovės AB „Lietuvos draudimas“ (j. a. k. 110051834) 98,70 Eur (devyniasdešimt aštuonis Eur 70 ct) bylinėjimosi išlaidų į valstybės biudžetą. Ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Kitą Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 14 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Kitą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 18 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Gražinti atsakovei AB „Lietuvos draudimas“ (j. a. k. 110051834) 6,30 Eur (šešis Eur 30 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, sumokėto 2020 m. rugpjūčio 4 d. AB SEB banke.

Priteisti atsakovei AB „Lietuvos draudimas“ (j. a. k. 110051834) iš ieškovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus (j. a. k. 193180814) 14 (keturiolika) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Grażina Davidonienė

Algirdas Taminskas